

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
สังคโลกสุโขทัย
ทะเบียนเลขที่ สข 61100106

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สังคโลกสุโขทัย คำขอเลขที่ 58100115 ทะเบียน
เลขที่ สข 61100106 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 16 กุมภาพันธ์ 2558

ประกาศ ณ วันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. 2561

(นายทศพล หังสุบุตร)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สังคโลกสุโขทัย

(1) เลขที่คำขอ	58100115	ทะเบียนเลขที่	สข 61100106
(2) วันที่ยื่นคำขอ	16 กุมภาพันธ์ 2558	วันที่ขึ้นทะเบียน	16 กุมภาพันธ์ 2558
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	(1) จังหวัดสุโขทัย (2) เทศบาลตำบลเมืองเก่า ที่อยู่ (1) ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 64000 (2) สำนักเทศบาลตำบลเมืองเก่า ถนนจรตวิถิต้อง ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 64000		

(4) รายการสินค้า เครื่องปั้นดินเผา

(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

สังคโลกสุโขทัย (Sangkhalok Sukhothai) หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินหรือเนื้อแกร่ง ประเภทเคลือบและไม่เคลือบ มีลักษณะแตกลายงา มีสีตามลักษณะการเคลือบแต่ละประเภท เช่น สีขาว สีน้ำตาล สีเขียว เป็นต้น มีการตกแต่งลวดลายที่วิจิตรบรรจง ผลิตตามกรรมวิธีที่เป็นภูมิปัญญาสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ลักษณะของสินค้า

(1) ลักษณะทางกายภาพ

- เนื้อดิน ดินเหนียว (Clay) ดินดำ และดินขาว (Compound Clay)
- ลวดลาย ลายพันธุ์พุกชา ลายรูปสัตว์ ลายช่องกระจก ลายเรขาคณิต ลายเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น รูปปลา กงจักร ดอกไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นศิลปะแบบสุโขทัย
- พื้นผิว ประเภทเคลือบและไม่เคลือบ
- รูปทรง ตุ๊กตารูปคนและรูปสัตว์ เครื่องประดับสถาปัตยกรรม เครื่องประติมากรรม และภาชนะชนิดต่างๆ เช่น ไห อ่าง แจกัน จาน คนโท หม้อทรงต่างๆ เป็นต้น

(2) ประเภทของสังคโลกสุโขทัย

(2.1) ประเภทไม่เคลือบ มีสีน้ำตาลแกมแดง สีเทาจนถึงสีเทาเข้ม

(2.2) ประเภทเคลือบสีเดียว ไม่ตกแต่งลวดลาย

(2.2.1) ประเภทเคลือบสีขาว สีของเคลือบมีสีขาว

(2.2.2) ประเภทเคลือบสีน้ำตาล สีของเคลือบมีสีน้ำตาลอ่อนไปจนถึงสีน้ำตาลไหม้

หรือดำ

(2.2.3) ประเภทเคลือบสีเขียว สีของเคลือบมีสีเขียว สีเขียวอมฟ้า สีเขียวเข้ม

(2.3) ประเภทเคลือบ ตกแต่งลวดลาย

(2.3.1) ประเภทเคลือบสองสี มีการตกแต่งลวดลายโดยใช้น้ำเคลือบสองสี คือ เคลือบสี

ขาวและเคลือบสีน้ำตาล

(2.3.2) ประเภทเขียนลายใต้เคลือบ มีการเขียนลายสีดำ สีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน

สีเหลือง สีน้ำตาลและสีฟ้า บนพื้นสีขาวใต้เคลือบ

(2.3.3) ประเภทเขียนลายบนเคลือบ มีการเขียนลายสีดำ สีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน

สีเหลือง สีน้ำตาลและสีฟ้า บนพื้นสีขาว บนเคลือบ

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) ดินเหนียวจาก จังหวัดสุโขทัย

(2) ดินดำจากอำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่

(3) ดินขาว (Compound Clay)

การเตรียมดิน

(1) นำดินที่ผสมแล้วมาแช่น้ำไว้ในถังประมาณ 3 วัน แล้วใช้ไม้กวน

(2) ใช้เครื่องปั่นดินเพื่อผสมดินให้เป็นเนื้อเดียวกัน

(3) นำดินที่ปั่นเสร็จแล้ว มาเทใส่ผ้าเพื่อตากให้น้ำไหลออกจากตัวดิน

(4) นวดดิน เพื่อให้ดินเหนียวพร้อมสำหรับการปั้น

การปั้น

(1) การปั้นขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ให้นำดินที่เตรียมไว้วางบนแป้น แล้วหมุนเพื่อขึ้นรูป เมื่อได้รูปทรงที่ต้องการแล้ว เอาออกจากแป้นหมุน

(2) การปั้นขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ โดยทำต้นแบบจากแม่พิมพ์ให้มีรูปร่างตามที่ต้องการ แล้วนำดินอัดเข้าไปในแม่พิมพ์ ทบดินให้แน่น เพื่อให้ผิวเรียบและมีความสม่ำเสมอ

(3) การปั้นขึ้นรูปด้วยมือ เพื่อให้มีรูปร่างตามที่ต้องการ

การตกแต่งลวดลาย

วิธีการตกแต่งลวดลาย ดังนี้

(1) การกดประทับด้วยแม่พิมพ์ไม้แกะสลักลวดลายต่างๆ หรือไม้พันเชือก เพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ เช่น ลายเส้นคลื่น ลายฟันปลาซี่เล็กๆ และลายจุดไข่ปลา เป็นต้น

(2) การขูดขีดด้วยไม้หรือโลหะปลายแหลม เพื่อให้เกิดลวดลาย

(3) การขูดด้วยไม้หรือโลหะปลายมน โดยดักเนื้อดินออกเป็นร่อง

(4) การแต่งเติมดิน โดยการนำดินที่ปั้นเป็นลวดลายแล้วเอาไ้วมาติดเข้ากับภาชนะในตำแหน่งที่ต้องการ

น้ำเคลือบและการเคลือบ

(1) ประเภทเคลือบ ไม่ตกแต่งลวดลาย หลังจากเผาสังคโลกให้สุกก่อนหนึ่งครั้ง แล้วนำไปชุบน้ำยาเคลือบ ดังนี้

(1.1) ประเภทเคลือบสีขาว นำสังคโลกไปชุบน้ำเคลือบใสซึ่งมีส่วนประกอบของหินฟันม้า น้ำดินซีเต๋าไม้และซิลิกา หรือน้ำเคลือบสีขาวขุ่นซึ่งมีส่วนประกอบของน้ำเคลือบใสและเซอร์โคเนียม หรือนำสังคโลกทารองพื้นด้วยน้ำดินสีขาวแล้วจึงเคลือบด้วยเคลือบใสหรือสีขาวขุ่น

(1.2) ประเภทเคลือบสีน้ำตาล นำสังคโลกไปชุบน้ำเคลือบมีส่วนประกอบของน้ำเคลือบใสและเฟอร์ริกออกไซด์

(1.3) ประเภทเคลือบสีเขียว นำสังคโลกไปชุบน้ำเคลือบมีส่วนประกอบของน้ำเคลือบใสและโครมิกออกไซด์ผสมกับเฟอร์ริกออกไซด์

(2) ประเภทเคลือบ ตกแต่งลวดลาย

(2.1) ประเภทเคลือบสองสี คือการเขียนลวดลายโดยใช้น้ำเคลือบสีขาวและสีน้ำตาลตกแต่งเป็นลวดลายต่างๆ

(2.2) การเขียนสีใต้เคลือบ คือการเขียนลวดลายหลังจากการเผาดิบ แล้วจึงนำไปเผาเคลือบต่อไป

(2.3) การเขียนสีบนเคลือบ คือการเขียนลวดลายภายหลังจากเผาเคลือบภาชนะเรียบร้อยแล้ว

การเผา

สังคโลกสุโขทัยมีการเผา 2 ครั้ง โดยใช้เตาแก๊ส ดังนี้

(1) เผาดิบ หรือเผา Biscuit ใช้เวลาในการเผา 15 - 18 ชั่วโมง อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส เพื่อให้ดินแข็ง โดยค่อยๆ ปรับเพิ่มอุณหภูมิให้สูงขึ้นทีละน้อย ชั่วโมงละ 100 องศาเซลเซียส เพื่อให้ดินสามารถปรับตัวได้ ไม่แตกร้าว ภายหลังจากการเผา สีของสังคโลกสุโขทัยในเตาจะเปลี่ยนจากสีดำเป็นสีน้ำตาลแดงหรือสีขาวนวล จากนั้นปล่อยให้อุณหภูมิในเตาเผาค่อยๆ เย็นลงจนถึงอุณหภูมิประมาณ 190 องศาเซลเซียส จึงจะสามารถเปิดเตาเผา และนำเครื่องเคลือบไปเขียนลวดลายต่อไป

(2) เผาจริง หรือเผาเคลือบ ใช้เวลาในการเผา 13 - 14 ชั่วโมง อุณหภูมิ 1,250 - 1,290 องศาเซลเซียส เป็นการเผาผลิตภัณฑ์ภายหลังจากที่นำไปเผาดิบและนำไปชุบน้ำยาเคลือบจึงนำมาเผาอีกครั้ง เพื่อให้เเผเคลือบที่ชุบบนผลิตภัณฑ์ละลายเป็นชั้นบนผิวมีความมันแวววาว

การบรรจุหีบห่อ

รายละเอียดบนฉลาก ให้ประกอบด้วยคำว่า “สังคโลกสุโขทัย” และ/หรือ “Sangkhalok Sukhothai”

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม โดยตอนเหนือเป็นที่ราบสูงมีภูเขายาวมาทางทิศตะวันตก พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบและตอนใต้เป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำไหลผ่านจากเหนือลงใต้ โดยผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย และอำเภอกงไกรลาศ สภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นดินเหนียวเนื้อละเอียด มีคุณภาพดี มีความเหนียว สีของดินก่อนเผา มีสีเทา สีเทาอมเหลืองถึงสีดำ เนื้อดินจับกันเป็นก้อนแน่นไม่ร่วนซุย ไม่มีกรวดทราย เมื่อนำเนื้อดินผสมน้ำจะมีความนุ่มและเหนียวเหมาะแก่การปั้น ในเนื้อดินมีธาตุเหล็กผสมอยู่เล็กน้อย ทำให้มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของสังคโลกสุโขทัย

ประวัติความเป็นมา จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีความเจริญทั้งทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมมานานนับพันปี เครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของสุโขทัย คือ เครื่องสังคโลก มีจุดเริ่มต้นที่บริเวณเมืองเก่าสวรรคโลก (อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยในปัจจุบัน) หรือบริเวณน้ำโจน เมืองเก่าสุโขทัย (อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยในปัจจุบัน) โดยเฉพาะบริเวณบ้านเกาะน้อย นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิษฐานว่าชาวจีนคงเข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผามาก่อน แล้วถ่ายทอดให้กับคนไทย เพราะสังเกตได้จากลวดลาย สีสันท เป็นแบบศิลปะจีนตอนปลายราชวงศ์ซ้อง แต่บางหลักฐานก็กล่าวว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้นำช่างเผาด้วยจีนเข้ามาสุโขทัยจำนวนมาก งานเครื่องปั้นดินเผาในสมัยสุโขทัยจึงเจริญอย่างมากในสมัยนั้นจากสภาพของ “เครื่องสังคโลก” ที่มีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของเมืองสุโขทัย ทำให้การผลิตเครื่องสังคโลก กลายสภาพจากฝีมือภูมิปัญญาเป็นกิจการธุรกิจของครอบครัวและชุมชนที่สร้างรายได้อย่างมากมายให้กับชาวบ้าน คำว่า “สังคโลก” มีผู้สันนิษฐานไว้ต่างกัน บ้างว่ามาจากคำว่า “ซ้องโกรก” แปลว่า เตาแผ่นดินซ้อง บ้างว่ามาจากภาษาญี่ปุ่นคำว่า “ซันโกโรกุ” หรือ “ซังโกโรกุ” ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่า “สวรรคโลก” อันเป็นชื่อเดิมของเมืองเซียงหรือเมืองศรีสัชนาลัย ปัจจุบันคือชื่ออำเภอในจังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เครื่องปั้นดินเผาสังคโลกที่ผลิตขึ้นในแหล่งภูมิศาสตร์นี้มีลักษณะที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาสังคโลกที่ผลิตจากที่อื่น และได้รับการยกย่องให้เป็นคำขวัญของจังหวัดสุโขทัย ที่ว่า “ มรดกโลกล้ำเลิศ กำเนิดลายสือไทย เล่นไฟลอยกระทง ดำรงพุทธศาสนา งามตาผ้าตีนจก สังคโลกทองโบราณ สักการแม่ย่า พ่อขุน รุ่งอรุณแห่งความสุข ”

ศิลปะการปั้นเครื่องสังคโลกของจังหวัดสุโขทัยที่เป็นเอกลักษณ์ได้มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลากว่า 700 ปี และมีการพัฒนาจนมาเป็นเครื่องใช้ที่ทันสมัย ทำให้เกิดคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับสังคโลกสุโขทัย จึงนับเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับชาวสุโขทัย

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิต สังกโลกสุโขทัย ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเมือง และอำเภอศรีสำราญ จังหวัดสุโขทัย รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) สังกโลกสุโขทัย จะต้องผลิตในเขตพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอศรีสำราญ จังหวัดสุโขทัย ตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต สังกโลกสุโขทัยรวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

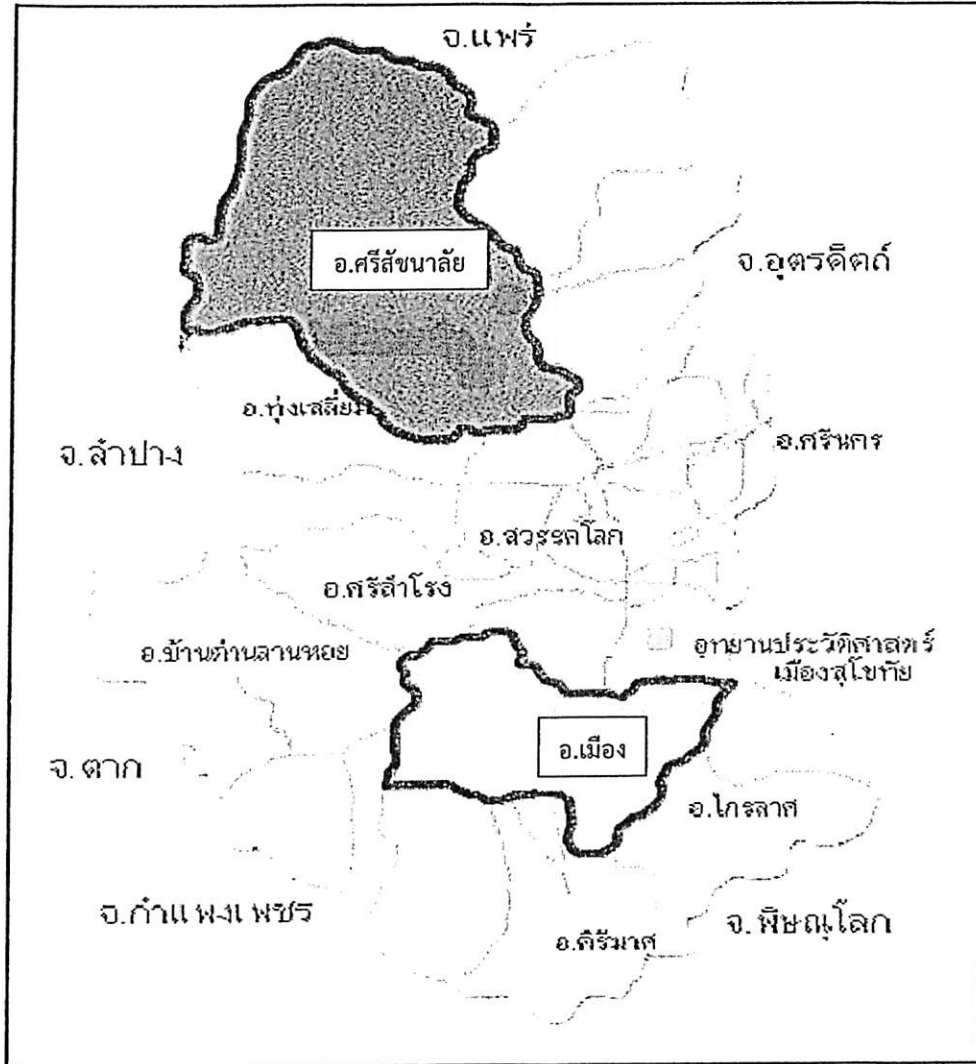
(1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

(2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สังกโลกสุโขทัย

(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สังกโลกสุโขทัย และแผนการควบคุมตรวจสอบสินค้า

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์
สังคโลกสุโขทัย

ขอบเขตพื้นที่การผลิตสังคโลกสุโขทัย ครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย